

Hírek, ismertetések

Összeállította: PIROS Olga

Helyreigazítás

A 135/2. füzet Társulati ügyek című rovatában megjelent anyag a következő címen szerepel: „A Magyarhoni Földtani Társulat 1999. évi ülészakán a szakosztályokban és a területi szervezetekben elhangzott előadások”. A cím helyesen: **A Magyarhoni Földtani Társulat 1999. évi ülészakán a szakosztályokban és a területi szervezetekben elhangzott előadások**. A fejlécben a helyes füzetszám: 135/2.

A hibákért az olvasók szíves elnézését kérem.

PIROS Olga
technikai szerkesztő

RENDEZVÉNYEK

Megnyílt a Tusnádi Borvízmúzeum

A Föld Napjának megünneplése idén rendhagyó módon történt a Csíki-medencében. Köztudott, hogy a Székelyföld, sajátos földtani helyzetéből fakadóan, bővelkedik ásványvizekben, nemcsak számos, de változatos összetételű természetes borvízforrás fakad vidékszerre. E források felhasználása ősidők óta ismert. Különös természeti adottságunknak köszönhetően kialakult egy sajátos kultúra, amely ivó- és fürdőkultúrát egyaránt jelent. Ennek az értéknek kíván emléket állítani Erdélyben (tudomásunk szerint) az első borvízmúzeum, amely 2005 áprilisában, a Föld Napján nyílt meg Tusnádon, a Bagoly-forrás szomszédságában.

Ha már múzeum, akkor az olvasó és az oda látogató joggal gondol valami értékmentésre, és nem is téved. Olyan múltbeli értékekre szeretné felhívni a figyelmet, amely ma még létezik, ha nem is az eredeti formájában, de máris odafigyelésre, megóvásra szorul. Ha a korábbi századot az ipari forradalom századának nevezték, akkor a XXI. század a tiszta víz és tiszta környezet századának nevezhető.

A múzeum ötlete és megvalósítása, amint azt az újonnan épített „jurtában” is olvashatjuk, „civil alapon” történt. Pályázatok és mecénások támogatásával létrejött talán a világ „legkisebb, de annál értékesebb múzeuma” – ahogy egyik látogató fogalmazott. A jurta formájú épületet ESZTÁNY Győző műépítész tervezte, a csíkszeredai Polgár-Társ Alapítvány, Tusnád Rt., Csíki Székely Múzeum, a budapesti Pagony Rt.

stb. anyagi segítségével épült meg. A kialakított belső falfelületeket a szervezők (Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület, a Budapesti Ars Topia Alapítvány és a Magyar Állami Földtani Intézet) JÁNOSI Csaba vezetésével gazdagon rendezték be. A teljesség igénye nélkül, említést érdemel az első, egyik legkülönösebb rész, amely „A víz szentsége” címet kapta, ahol az esszéus „Béke evangéliuma” apokrifból szerepel egy figyelemre méltó idézet. Továbbá a „Borvíz geológiája” következik, amely régi- és korszerű térképek segítségével a térség földtani képződményeit mutatja be röviden, de az ásványvízkutatásról is szól. Egy fűrészar mellett néhány köztetmből is kiállításra került, amely a források körül lerakódott ásványi kiválásokat szemlélteti (pl. kovászai realgár és auripigment). A harmadik kiállítási rész egy emlékszoba, a táj és az ásványvíz kiváló kutatójának és ismerőjének, KRISTÓ Andrásnak állít emléket. Az ismert geológus családjának köszönhetően, ezt a részt a tárgyi emlékek teszik hitelessé. Ott találjuk íróasztalát, könyveinek egy részét és nagy elődeinek fényképét. A terepi felszereléséből az elmaradhatatlan kalapács, esőköpeny és hátizsák úgy lóg ott, mintha csak most akasztotta volna oda a tulajdonosa.

A tér többi részében a fürdő- és az ivókultúra hangulata „árasztja el” a látogatót, egy nyírfapad mellett egy kisasztalon fürdőorvosok névjegyei találhatóak. A falon itt is plakátok és képeslapok árulkodnak a régmúlt idők fürdővárosainak hangulatáról. Továbbhaladva, a palackozás története is szemünk elé tárul, számos régi palack és borvízkorsók, valamint a palackozás eszközei: üvegmosó, dugaszoló a hajdani híres kászoni Salutaris töltődéből. Posztereken látható számos régi címke és reklám. Nem maradhat el a

Csomád-Bálványos régjő tájainak bemutatása sem, védett növényeivel és állataival.

A borvízmúzeum szervezett bemutatása a geológus társadalom számára legközelebb az októberben rendezendő VII. Székelyföldi Geológus Találkozó alkalmával lesz, amelyre minden „földtanközelí” szakembert szeretettel várnak. Természetesen nemcsak ekkor tekinthető meg az egyedi múzeum, hanem egész évben, ha éppen arra jár az érdeklődő turista.

UNGER ZOLTÁN

Beszámoló a 8. Magyar Őslénytani Vándorgyűlésről (2005. május 18–21.)

Idén tavasszal, a Társulat Őslénytani-Rétegtani Szakosztályának vezetése immár nyolcadik alkalommal rendezte meg az Őslénytani Vándorgyűlést. Idén először határainkon túlra, Erdélybe látogattunk el. A nagyobb távolságok miatt programunk az eddigieknél hosszabb (négy napos) volt. Buszunk reggel indult Budapestről és egy dévai megálló után, estére értünk el a szállásra. A vándorgyűlésen részt vevő 45 kolléga az őraljaboldogfalvai Kendeffy-kastélyban és a hátszegi Bucura Hotelban szállt meg.

A Kendeffy-kastélyban tartottuk a tényleges konferenciát is a program második napján. A különleges helyszínen, az előadóterem eklektikus, neogót, fával borított boltívei alatt elhangzott 22 előadás és a bemutatott 15 poszter jól reprezentálta a hazai őslénytani legkülönbözőbb területeit és az elmúlt év eredményeit.

A kastély a közeli Nopcsa-birtok határában áll, s mint az szakmai körökben közismert, báró NOPCSA Ferenc, a neves paleontológus is gyakorta megfordult a Kendeffy családnál, ahol mindig szívesen látott vendég volt. A vándorgyűlés számára tehát aligha találhattunk volna alkalmasabb helyszínt, hiszen a kastély a Nopcsa-féle óshüllő lelőhelyek közvetlen szomszédságában áll.

A Hátszegi-medence híres lelőhelyeit másnap, az első terepi napon tekintettük meg. A teljes szakmai program a következő megállókból állt: Ohábaponor – Ohaba Ponor, (legfelső-albai – cenoman tengeri kréta); Szacsal – Säcel, (Nopcsa-kastély); Szentpéterfalva – Sänpetru (legfelső-kréta szárazföldi sorozat óshüllő maradványokkal); Nalácvád – Nalajvad, (felső-kréta szárazföldi rétegek ősgérincesek maradványaival); Rákosd – Răcăștia, (szarmata kőütlelőhely); Tustya – Tuștea, (felső-kréta szárazföldi rétegsor, dinoszaurusz tojáshej maradványokkal).

A terepi program másnap, a rendezvény negyedik (záró) napján folytatódott. Ekkor a Kolozsvár környéki eocén rétegek néhány jellegzetes feltárását (Kolozsvár, Plecska-völgy) tekintettük meg. Hazafelé jövet megálltunk még Magyargyerőmonostor (Mánástireni) határában is, ahol a tömeges Nummulites előfordulásáról nevezetes Kapusi Formációból gyűjthetett a társaság.

A hagyományoknak megfelelően, a vezetőség most is díjazta a legjobb hallgatói szereplést. Pénzjutalmat és/vagy oklevelet négy kategóriában az alábbi fiatal kollégák kaptak:

Hallgatói előadás kategória: 1. MAKÁDI László (ELTE), 2. BOTFALVAI Gábor (ELTE), 3. RABI Márton (ELTE). *Hallgatói poszter kategória:* 1. TÓTH Emőke (ELTE), 2. SZABÓ Levente (ELTE), 3. SZEITZ Péter (ELTE). *PhD előadás kategória:* 1. KOCSIS László (Université de Lausanne), 2. ŐSI Attila (ELTE), 3. JAKAB Gusztáv (Szegeci TE) és SILYE Lóránd (Babes-Bolyai TE). *PhD poszter kategória:* 1. BABINSZKI Edit (ELTE), 2. ZINGER Balázs (ELTE), 3. CZICZER István (Szegeci TE).

Az eredményhirdetésre és a díjak átadására a hosszú autóbuszos út alatt kerítettünk sort. A szokatlan helyszín és körülmények ellenére a rögtönzött ünnepség emelkedett hangulatú és ugyanakkor kelően vidám is volt. A pénzjutalmak kiosztását a KOCH Sándor Alapítvány és egy kollégánk nagyvonalú felajánlása tette lehetővé.

A résztvevők véleménye alapján elmondhatjuk, hogy a 8. Magyar Őslénytani Vándorgyűlés jól sikerült rendezvény volt. Ez annak ellenére igaz, hogy a szervezés során előre látható és előre nem látható nehézségekkel egyaránt meg kellett birkóznia a vezetőségnek. A szervezés és lebonyolítás kapcsán megkülönböztetett köszönet illeti Wanek Ferenc kolozsvári kollégánkat, aki vállalta a terepbejárás vezetését is. Nagy segítséget jelentett a kolozsvári Bolyai Társaság közreműködése is.

Erdélybe menet és jövet a szakmai programmal párhuzamosan a kirándulásba néhány műemléki, kultúrtörténeti megállót is sikerült beiktatnunk – tovább szélesítve ezzel az amúgy is tartalmas programot.

A tervek szerint a jövőre esedékes 9. Őslénytani Vándorgyűlést Ajka székhellyel, a Bakonyban rendezzük meg. Az elképzelések szerint megtekintjük majd a néhány éve felfedezett iharkúti kréta ősgérinces lelőhelyet is, ahonnan a rövid idő alatt híressé lett dinoszaurusz, varánusz, krokodil, teknős, repülő hüllő és madárleletek előkerültek.

FÓZY ISTVÁN

Beszámoló a Pozsonyban Ivan KRAUS professzor tiszteletére rendezett „Szilikátok és szilikátos nyersanyagok a 21. században” című konferenciáról

Ebben az évben töltötte be Ivan KRAUS professzor, a szlovák agyagásvány- és nyersanyag-kutatás kiemelkedő alakja 70. életévét. Pályafutása alatt volt a pozsonyi Comenius Egyetem Teleptani tanszékének vezetője, a Szlovák Földtani Társulat elnöke, a Szlovák Agyagásvány Csoport elnöke, az ECGA főtitkára, a Természet-tudományi Kar dékánhelyettese, valamint oktatásiügyi államtitkár. A felsorolt szervezetek egynapos tudományos konferenciát rendeztek a tiszteletére a Comenius Egyetem Természet-tudományi Karán 2005. június 28-án. A konferencia mintegy 50-60-an vettek részt, jelenlegi és volt munkatársai, tanítványai, barátai. Külföldről Hollandiából 1, Magyarországról 2, Lengyelországból 3 meghívott vendég vett részt, köztük Jan ŠRODOŇ, az ECGA elnöke. Megemlékeztünk a nemrég elhunyt Zdenek WEISS ostravai professzorról, aki a cseh agyagásvány-kutatás kimagasló alakja volt. A konferencia elején különböző szlovák szervezetek üdvözölték az ünnepeltet, külföldről Czeslav AUGUST, a Lengyel Agyag Társaság elnöke, valamint VICZIÁN István az MFT Agyagásványtani Szakosztály elnöke köszöntötték csoportjuk nevében. Mindketten kiemeltük Ivan KRAUS kezdeményező szerepét az agyag-csoportok közép-európai együttműködésének kialakításában. A MFT Elnöksége nevében átadtam a MÁFI által kiadott Velencei-hegységi monográfiát, valamint a MÁFI Igazgatója nevében az Intézet épületéről kiadott könyvet.

A tudományos ülésen V. ŠUCHA foglalta össze KRAUS munkásságának eredményeit, majd az ünnepelt tudománypolitikai munkásságáról emlékeztek meg. Ezután 15 tudományos előadás következett, főleg szlovák szerzők részéről. A régi munkatársakat pl. DIONÝZ VASS és E. ŠAMAJOVÁ, a ma aktív kutatókat pl. Peter KOMADEL a Szlovák Agyag Társaság jelenlegi elnöke képviselték.

A meghívott cseh előadó, Miloš KUŮVART egészségi állapota miatt nem tudott eljönni, de elküldte előadását, amit Ivan KRAUS mondott el. Magyar részről MÁTYÁS Tibor, a Comenius Egyetemen végzett geokémikus, a Tokaji-hegység szilikátos nyersanyagainak marketing problémáiról beszélt szlovák nyelven. VICZIÁN István a

kaolinképződés korszakait hasonlította össze a két ország területén, Ivan KRAUS könyve (1989), valamint saját kutatásai alapján.

Este az egyetemi kollégium éttermében fogadás volt az ünnepelt tiszteletére.

VICZIÁN ISTVÁN

PAPP Simon bronzszobrának ünnepélyes felavatása 2005. június 26-án, szülőhelyén Kapnikbányán (Cavnic)

PAPP Simon, azon kimagasló tudású magyar geológusok közé tartozott, aki a nemzetközi életben is ismertté, elismertté vált. A Kapnikbányán született híres földtani szakember, a filozófia, föld- és ásványtani tudományok doktora, egyik kiemelkedő művelője, egyetemi tanár, akadémikus, számos hazai s külföldi tudományos társaság, egyesület tagja és tiszteletbeli tagja volt.

A magyar apától és német anyától származó, kiváló szakember, a volt állami iskola igazgatótanítójának gyermeke, a nagy bányászati hagyományokkal rendelkező kapnikbányai és nagybányai ércbányászok között nőtt fel. Így már gyermekkorában lehetősége nyílt megismerni az ércbányászatot, valamint az ott előforduló érceket és ásványokat. Ekkor szerette meg és kezdett ásványokat gyűjteni, amiben kezdetben, PACHER Lajos anyai nagyapja, a kapnikbányai Róta Annabánya aranyhúzója segítette. A Nagybányán töltött középiskolai éveit alatt, dr. SZOKOL Pál geológus, bányatanácsos, a felsőbányai bányaiskola vezető tanára irányította. Az itt gyűjtött legszebb ásványait, később nagylelkűen, a kolozsvári Erdélyi Múzeum Ásványtárának adományozta. 1904-től a Kolozsvári Tudományegyetemen folytatta tanulmányait. Már ebben az időben, tanulmányi céljából, bejárta Erdély hegyeit, és SZÁDECZKY Gyula, id. LÓCZY Lajos és CHOLNOKY Jenő professzorokkal az erdélyi Mezőséget. Tanulmányai után Kolozsváron, ahol „summa cum laude” minősítéssel szerezte meg a doktorátust, majd Selmecbányán volt tanársegéd, és a világ számos országában kutatott szénhidrogén után. Ezt követően 1933-tól a magyarországi szénhidrogén-kutatás és kitermelés megteremtésének szentelte életét.

Mivel Magyarországon még mindig nem tartják méltónak arra, hogy sírját a Nemzeti Sírkert részeként nyilvántartásba vegyék, az egész alakos bronzszobra ünnepélyes felavatásának

Kapnikbányán, különös jelentősége van. Erre a Magyar Olajipari Múzeum, a Magyar Olaj- és Gázipari Rt., a MOL Románia, Kapnikbánya önkormányzata, KRUPICZER Antal kapnikbányai származású szobrászművész, BORKA Ernő kapnikbányai plébános és DEBRECENI L. Zoltán bányász helytörténész, múzeumőr közreműködésével, s támogatásával került sor.

A felavatási ünnepség fő szervezője, TÓTH János a Magyar Olajipari Múzeum igazgatója volt. Kiemelkedőnek mondható, az a nemzetiségtől független összefogás is, ami a szervezést és magát az ünnepséget jellemezte. Az ilyen közös megemlékezések a két ország és nép jó irányú együttműködésének jelei, amire a jövőben építeni lehet.

Az ünnepségre sokan jöttek el, magyarok és románok, fejet hajtani a legendás életű tudós geológus előtt. Ha szülőhelyén is őrzik emlékét, s jobban megismerik életrajzát, munkásságát, Romániában is tovább nőhet PAPP Simon tisztelete, amit emberi magatartása, tudása és szakmai eredményei alapján egyaránt kiérdemelt. Azért is, mivel 1917-ben részt vállalt a romániai Cimpina és Moreni petróleum kitermelés helyreállításában. S jó viszonyt tartott fenn több román tudóssal, köztük a Román Földgáz Rt. elnökével, L. MRAZEK geológus professzorral, és C. I. MOTA vezérigazgatóval.

A felavatási ceremónia, a felső-handali római katolikus templomban kezdődött, ahol BORKA Ernő kapnikbányai plébános tartott szentmisét. Innen a bányászmenet, a közeli „Karitás-épületébe” vonult, ahol Bindiu NICOLAE Kapnikbánya polgármestere, és ROBÁK Károly, a Mol

romániai ügyvezető igazgatója mondott köszöntő beszédet. Ez után került sor a szobor ünnepélyes leleplezésére és ökumenikus megáldására. Az avatás után az épület falán található, PAPP Simon és BORN Ignác közös emléktábla koszorúsására került sor, amit állófogadás követett.

A szobor leleplezése után megtudtuk, hogy, a szobrászművész, PAPP Simon Új-Guineai éveinek emlékét örökölte meg. Az akkori idők jellegzetes trópusi öltözetében, és azokkal a népművészeti tárgyakkal, melyeket az ottani évei alatt gyűjtött, s ma a Néprajzi Múzeum tulajdonában találhatók. Ezzel a geológus PAPP Simonnak egy új, a népművészetet kedvelő és gyűjtő arculatát ismerhetjük meg. Ami nem volt tőle idegen, hiszen gyermek éveit, egy hosszú évszázados tradíciókkal rendelkező többnemzetiségű településen töltötte, ahol a különböző népművészeti elemekkel naponta találkozott. Részét képezték életének, és kitorólhetlenül mély nyomokat hagytak benne.

RÉTHY KÁROLY

MEGJELENT KÖNYVEK

Megjelent CSÁSZÁR Géza: **Magyarország és környezetének regionális földtana I. Ppaleozoikum–paleogén** című egyetemi tankönyv 328 oldal terjedelemben, 32 színes fényképtáblával, 87 fekete-fehér ábrával, földrajzi és szelektált földtani névmutatóval és „szamarvezetővel”. Beszerezhető az Eötvös Kiadónál, az ELTE jegyzetboltjában és a Libri könyvesboltjaiban.